

MUZEJSKI VJESNIK 15

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovac, Kutina, Sesvete, Sveti Ivan Zelina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske toplice, Veliki Tabor, Virje.

Broj 15/1992

Godina XV

Urednički kolegij:

Ana Bobovec (Kutina), Miroslav Klemm (Varaždin), Slavica Moslavac (Kutina),
Marina Šimek (Varaždin)

Tehnički urednik:

Svenibor Pohajda

Korektura:

Zdenka Belić, Ana Bobovec

Nakladnik:

Muzej Moslavine u Kutini

Za nakladnika:

Slavica Moslavac

Priprema i tisak:

»Grata« Bjelovar

Naklada: 650 primjeraka

»Muzejski vjesnik« izlazi jedamput godišnje.

Rukopisi se ne honoriraju i ne vraćaju.

Za sadržaj i lekturu tekstova odgovorni su autori.

»Muzejski vjesnik« solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

- članak F. Šatovića, *Sesvetsko prigorje*, str. 81
- 4) I. Kokot, *Jaskansko Prigorje i Prigorci*, u knjizi "Kato-
lička župa Petrovina i svetište Majke Božje Volavje",
Petrovina 1991, str. 57
  - 5) L. Dobronić, "RAD" (JAZU) br. 286, Zagreb 1952, str.
226-227 (u daljnjem tekstu Rad br...) ili R. Gajer, Radovi
11, Sveučilište u Zagrebu — institut za hrvatsku povij-
est, Zagreb 1978 (u daljnjem tekstu Radovi 11...) str.
7.
  - 6) R. Gajer, Radovi 11, str. 8
  - 7) GH, str. 78
  - 7a) I. K. Tkalčić, *MONUMENTA HISTORICA EPISCOPA-
TUS ZAGRABIENSIS, STATUTA CAPITULI ZAGRA-
BIENSIS, saec XIV, 1874* (u daljnjem tekstu MEZ-II)
str. 23, 72 ili R. Gajer, Radovi 11, str. 17—20
  - 8) *Muzejski vjesnik SZH*, br 14, god. 1991, članak M.
Nadu, *Sesvete u srednjem vijeku (14—15 stoljeće)* str.
74
  - 9) GH, str. 31.
  - 10) GH, str. 31.
  - 11) R. Gajer, Radovi 11, str 11
  - 12) R. Gajer, Radovi 11, str 12
  - 13) R. Gajer, Radovi 11, str 13
  - 13a) R. Gajer, Radovi 11, str 13—14
  - 14) N. Klaić, *Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku, Za-
greb 1978*, str. 262—263 (u daljnjem tekstu PH)
  - 14a) F. Šišić, *Pregled povijesti hrvatskog naroda*, Zagreb
1971, str. 177
  - 15) N. Klaić, PH, str. 265—271
  - 15a) N. Klaić, *Zagreb u srednjem vijeku*, Zagreb 1982, str
39 (u daljnjem tekstu Zagreb,...)
  - 16) R. Gajer, Radovi 11, str. 14—15, a o tumačenju tih
termina vidi još: Z. Herak, *Grada za financijsko-pravni
rječnik feudalne epohe Hrvatske*, tom II, Zagreb 1956,
str. 288—291, 504 ili V. Mažuranić, *Prinosi za hrvatski
pravno-povijesni rječnik*, Zagreb 1908—1922, str. 69
  - 17) L. Dobronić, "RAD" br. 283, Zagreb 1951, str. 253 ili
*Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et
Slavoniae* (Smičklas, Laszowski, Kostrenčić) II-XVI,
1904—76, (u daljnjem tekstu CD) CD-III-8
  - 17a) N. Klaić, Zagreb, str. 308
  - 18) N. Klaić, *Izvori za hrvatsku povijest 1102-1526*, Za-
greb 1972, str. 173
  - 18a) ili N. Klaić, Zagreb, str. 323 CD-VIII-153
  - 19) *Zbornik Historijskog arhiva JAZU*, III, 1954, strana
580.
  - 19a) I. K. Tkalčić, *Monumenta historica liberae regiae civit-
atis Zagrabiae II*, 1898—1975 (u daljnjem tekstu
MHCZg) MHCZg-II-436
  - 20) R. Gajer, Radovi 11, str. 36, 50, 51.
  - 21) O posjedu dekana Barana pisali su:
R. Gajer, Radovi 11, str 34—36
M. Stanisavljević, *Baranove zemlje*, VAD-XI-1945,
strana 81—90.
Lj. Ivančan, Baran, zagrebački kanonik god. 1193,
Stari i Novi Zagreb I, Zagreb 1925, br. 6, str. 164—
166
Lj. Ivančan, *Podaci o zagrebačkim kanonicima 1193—
1945*, rukopis u arhivu Kaptola
N. Klaić, Zagreb, str 403
L. Dobronić, Rad br. 286, str. 203
  - 22) L. Dobronić, Rad, br. 286, str. 192 ili R. Gajer, Radovi
11, str. 36
  - 23) *MV SZH*, br. 14, 1991, str. 74—76
  - 24) R. Gajer, Radovi 11, str. 37 ili L. Dobronić, Rad br.
286, str. 232
  - 24a) I. J. Adamček — I. Kampuš, *Popisi i obračuni poreza
u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću*, Zagreb 1976, str. 393
  - 25) *Monumenta spectantia historiam Slavorum meridional-
ium*, Zgb 1863, (u daljnjem tekstu MHS1) MHSL-XL-
37
  - 26) MEZ-I-121 (Kaptol zagrebački daje Kukmanu i Andriji
za Donju Kašinu posjed Martina, sina Norkova — 19
travanj 1295 godine)
  - 27) *Problematicom lociranja tih sela bavili su se:*
L. Dobronić, Rad br. 286, str. 194
J. Čuk, *Povijest grada Zagreba do godine 1350*,
Garešnica 1932, str. 74—77
J. Čuk, *Zagrebačka županija oko XIII stoljeća*, Zagreb
1942, str. 66—67
M. Stanisavljević, *Baranove zemlje*, str. 83
R. Gajer, Radovi 11, str. 37
  - 28) Lj. Ivančan, Baran, zagrebački kanonik god 1193, str.
165—166.
  - 29) CD-III-8
  - 30) *Karta-specijalka 1:25000*, izdanje Vojnogeoografskog
instituta, izrađena na osnovi reambulacije iz 1930, do-
punjena 1955, list 50, Zagreb 2
  - 31) M. Stanisavljević, *Baranove zemlje*, str. 86, ili CD-III-
129
  - 32) M. Stanisavljević, *Dekan Baran*, str. 86, (vidi opis
granica posjeda)
  - 33) CD-VII-263
  - 34) CD-III-154
  - 35) CD-V-603
  - 36) CD-VI-578
  - 37) *MV SZH*, br. 14, god 1991, str. 74 — 76 ili CD-IX-406
  - 38) CD-X-181
  - 39) CD-XIII-513
  - 40) *Acta Capituli Antiqua /fasc. 87/5*

Antun Stišćak, Muzej grada Koprivnice

NAGOVJEŠTAJ DEMOKRACIJE KROZ IZBORNI POSTUPAK

"Upisujemo se svi u Narodnu frontu, da si omogućimo učestovanje na izborima! Upisom u NF-u i učestovanje u izborima jačamo patriotsku svijest, jedinstvo naših naroda, odajemo ljubav prema našoj NF-i ičvrstom političkom predstavniku naših naroda u NOB i danas u izgradnji. Biti član NF-e, ponos je svakog člana naše narodne zajednice!"¹⁾ Ako bi htjeli poetski prokomentirati ovaj poziv²⁾ rekli bismo kakó to gordo zvuči. Pred nama je "OGLAS" u kojem

je dan PRAVILNIK o izboru organa Narodne Fronte Hrvatske. U svakom izbornom progla-
su, pa i u ovom stranka koja ga izdaje na vidlj-
jiv i zvučan način poziva birače, svoje pripad-
nike. Princip je dakle isti dok je sve drugo
pitanje nijansiranja i nijanse. Poslije svakih iz-
bora³⁾, ma kakovi oni bili sređuju se statistički
podaci koji se, naravno koriste u narednom
periodu i vremenima. Autor ovoga članka sta-
vio si je u zadatak⁴⁾ da na znanstveni kritičko-

komparativni način obradi izbore⁵⁾ od godine 1945. pa na ovamo. Sve to, naravno na osnovu materijala koji je pohranjen, koji se čuva i koji je inventiran u Muzeju grada Koprivnice⁶⁾. U spomenutom OGLASU⁷⁾ kaže se, odmah na početku da je Predsjedništvo Zemaljskog odbora NF-e Hrvatske održalo svoj sastanak 3. rujna 1948. godine. Na sastanku je donijeta odluka o raspisivanju općih izbora za sve organe NF-e Hrvatske. Prema ovoj odluci izbori za seoske odbore Narodne Fronte održat će se 31. listopada 1948. godine, kao i izbori za osnovne organizacije u manjim mjestima. Istovremeno sa ovime izvršit će se i izbor delegata za kotorsku Konferenciju. Izbori u gradovima, za blokovske odbore NF-e održat će se 5. prosinca 1948. godine. Istovremeno će se obaviti i izbor delegat za gradsku Konferenciju. Istoga dana i datuma održat će se konferencije po svim selima radi sastava seoskih i mjesnih odbora NF-e i mjesnih Tajništva. Nadalje, održat će se kotarske i gradske konferencije i to 19. prosinca 1948. godine. Na njima će se konstituirati sastavi kotarskih i gradskih odbora NF-e, zatim Predsjedništva i Tajništva, a birat će se i delegati za II Kongres NF-e Hrvatske. Drugi Kongres NF-e Hrvatske održat će se 23. i 24. siječnja 1949. godine.

Nadalje stoji da su izbori za sve organa NF-e tajni. "Na izborima imaju pravo glasa svi članovi Narodne Fronte t.j. oni koji imaju člansku iskaznicu, "zapisano je na kraju uvodnoga dijela". Izbori će se provoditi na osnovu objavljena PRAVILNIKA čiji ćemo sadržaj sada prezentirati. Član 1. Pravilnika kaže, "Izbori za organe Narodne Fronte Hrvatske provode se u smislu Statuta Narodne Fronte Hrvatske." Slijede opće naredbe koje su sadržane u tri člana. U članu 2 stoji, "Izbori organa Narodne Fronte Hrvatske jesu: a/ opći, b/ pojedinačni. Opći izbori su oni kojima se biraju svi organi Narodne fronte. Oni se vrše u vremenskom razmaku određenim Statutom.

Pojedinačni izbori su oni na kojima se biraju pojedinačni organi Narodne fronte, prema ukazanoj potrebi, a po odredbama ovoga Pravilnika. Opće izbore, kako stoji u članu 3 Pravilnika raspisuje Predsjedništvo Zemaljskog odbora Narodne fronte Hrvatske. Sa druge pak strane pojedinačne izbore raspisuje viši organ Narodne fronte Hrvatske po svojoj inicijativi ili na prijedlog nižeg organa Narodne fronte, sa onog područja gdje će se izbori provoditi, ali u skladu sa Statutom Narodne fronte Hrvatske. U članu 4 Pravilnika stoji dalje, izbori se vrše: a) za seoske odbore NF-e u selima i blokovske

odbore NF-e u gradovima; b) za mjesne odbore NF-e u manjim mjestima; c) za kotarske i gradske odbore NF-e, a u gradovima Zagrebu i Rijeci i za rajonske odbore NF-e; d) za Oblasne odbore NF-e Dalmacije; e) za Zemljski odbor Narodne fronte Hrvatske."

Peti član Pravilnika odnosi se na pravo glasa. U ovom se članu kaže da pravo glasa na ovim izborima imaju svi oni koji posjeduju redovitu člansku iskaznicu Narodne fronte Hrvatske, "(pod uslovom čl. 4 Statuta Narodne fronte Hrvatske odnosno čl. 2 Statuta Narodne fronte Jugoslavije)". Narednih pet članova PRAVILNIKA obuhvaćena su pod zajedničkim podnaslovom "Način izbora".

U članu 6 kaže se, "Izbori za seoske odbore NF-e, odnosno blokovske odbore NF-e, kao i za delegate kotarskih, gradskih i rajonskih Konferencija su tajni i vrše se putem jednoobraznih listića u dvije boje. Na listiću jedne boje ispisana su imena onolikog broja kandidata koliko ih je kandidirano za dotičnu izbornu jedinicu. Na listiću druge boje ispisana su imena kandidata za konferenciju." Član 7 govori, "Na teritoriju svake izborne jedinice biraju se:

a) seoski odbori, odnosno blokovski odbori NF-e;

b) delegati za kotarske i gradske Konferencije. U gradovima Zagrebu i Rijeci biraju se delegati i za rajonske Konferencije."

U članu 8 istaknuto je, "U selima se biraju seoski odbori NF-e. Seoski odbor bira tajništvo. Na području jednoga MNO-a sačinjavaju svi izabrani članovi seoskih odbora NF-e mjesni odbor NF-e, koji iz svoje sredine bira mjesni odbor NF-e. U gradovima se biraju blokovski odbori NF-e. Oni biraju tajništvo. Na području MNO-a u većim mjestima sačinjavaju svi izabrani članovi blokovskih i seoskih (ukoliko postoje) odbora NF-e mjesni odbor NF-e koji iz svoje sredine bira mjesni odbor NF-e. Svaki odbor ima predsjednika, tajnika i blagajnika, a može imati i potpredsjednika. Kotarski, gradski ili rajonski odbor Narodne Fronte određuje broj članova seoskog, odnosno blokovskog odbora NF-e, kao i broj delegata za gradske, kotarske ili rajonske konferencije u smislu ovoga Pravilnika." U članu 9 je zapisano da se na kotarskim odnosno gradskim konferencijama biraju: a) kotarski i gradski odbori Narodne fronte; b) delegati za Kongres NF-e Hrvatske.⁸ U Dalmaciji⁹ se na kotarskim i gradskim konferencijama biraju delegati za Oblasnu konferenciju Dalmacije, kao i delegati za Kongres NF-e Hrvatske. Broj članova Oblasnog

odbora, kao i gradskih, kotarskih i rajonskih odbora utvrđen je Statutom Narodne Fronte Hrvatske.¹⁰

Član 11. ovoga PRAVILNIKA definira izbornu jedinicu i kaže da je to područje osnovne organizacije Narodne fronte. Područje osnovne organizacije određuje kotarski, gradski ili rajonski odbor NF-e. U slijedeća dva člana PRAVILNIKA¹¹⁾ govori se o izornoj komisiji. Izborna komisija mora se izabrati najmanje 15 dana prije izbora. Izbornu komisiju imenuje odbor NF-e koji raspisuje izbore. Komisija broji 5—7 članova. Izborna komisija određuje biralište koje obuhvaća najviše 500 birača. Za svako biralište Komisija određuje birački odbor¹²⁾ koji je dužan voditi zapisnik na izborima, a po završetku predati ga izornoj komisiji. Sada slijedi poglavlje, KANDIDIRANJE. Da bi netko mogao biti kandidiran na izborima mora biti član NF-e¹²⁾ kada ga predloži najmanje 10 članova Narodne fronte, kandidat može doći na izbornu listu. Uredne kandidature primaju izborne komisije sve do dana zaključenja¹³⁾. Spisak primljenih kandidata, izborna komisija je dužna istaknuti najmanje tri dana prije održavanja izbora. Svako biračko mjesto mora imati kompletan spisak predloženih, istaknutih kandidata. Uz sve, predhodno obavljene radnje izbori se, na zakazani dan obavljaju u vremenu od 7 — 19 sati¹⁴⁾. Sada slijedi poglavlje pod naslovom, "Način glasanja"¹⁵⁾ Ulaskom u prostoriju, gdje se nalazi biračko mjesto birač se najprije mora legitimirati. Birački odbor utvrđuje njegov identitet, članstvo u NF-i i u pis u birački spisak. Nakon toga Odbor daje biraču dva glasačka listića. Na jednom listiću glasač glasa za određeni broj izbornika, zaokruživanjem ili prekrizivanjem imena. Na drugom listiću birač glasa za delegate konferencije. U slučaju da se radi o nepisemenom glasaču, izbor, po njegovim uputstvima može obaviti drugi pismeni birač.

Listići se odlažu u kutije, unaprijed pripremljene za tu namjenu a tajnost glasanja mora biti zagarantirana.

Po završetku izbora izborna komisija sređuje podatke¹⁶⁾ i ovjereni zapisnik šalje izornoj komisiji višega organa Narodne fronte. Komisija je dužna odmah objaviti izborne rezultate, a odbornicima i delegatima dostaviti potvrde o izboru. Naredna dva člana¹⁷⁾ ovoga PRAVILNIKA spomenuta su već uz član 9. Sada ćemo citirati slijedeći član 22. "Izbor odbora Narodne fronte, koje biraju delegati na konferencijama i izbor delegata za Kongres ili gradsku konferenciju u Zagrebu ili Rijeci odnosno Oblasnu

konferenciju Dalmacije vrši se na način kako konferencija odluči."

Nadalje slijedi član 23. koji glasi, "Izborni odbor Narodne fronte konstituira se na prvoj sjednici." Zemaljski odbor Narodne fronte Hrvatske bira se na Kongresu NF-e Hrvatske u skladu sa odredbom člana 5. Članom 25 precizirano je tko raspisuje izbore¹⁸⁾. U članu 26 kaže se da za ispravnost izbora organa Narodne fronte odgovaraju odbori na čijem se području izbori provode¹⁹⁾. Član 27 glasi, "Uputstva za primjenu Pravilnika, potpune izmjene i nadopune, objašnjenja daje Predsjedništvo Zemaljskog odbora NF-e Hrvatske. I u posljednjem članu Pravilnika ističe se da je ovaj pravilnik donesen na sjednici Predsjedništva Zemaljskog odbora narodne fronte Hrvatske²⁰⁾."

Gledajući odredbe iz ovoga Pravilnika treba još ponešto reći. Gledajući pripreme i postupak provođenja izbora moramo konstatirati da postoji izražen stupanj demokratičnosti u izbornom postupku. Prema svim najavama kroz dokumente i političke govore u novostvorenoj državi demokracija je u razvitku pa bi mogli reći da se je i u izborima počeo primjenjivati i razvijati demokratski oblik kandidiranja i izbora.

Bilješke:

- 1) Ovo je tekst, možemo reći izborne poruke sa oglasa
- 2) Poziv upućuje Kotarski odbor NF-e u Koprivnici
- 3) Bilo onih demokratskih ili onih manje demokratskih
- 4) A. Stišćak, "Izbori-put u demokraciju" — još neobjavljeni rukopis
- 5) Izbore na tlu Hrvatske uz prezentaciju materijala iz fundusa Muzeja grada Koprivnice
- 6) U fundusu MGK nalazi se veliki broj plakata, letaka, oglasa
- 7) Dok. inv. br. 5 302
- 8) Poziva se na član 20—21 ovoga Pravilnika
- 9) Postoji Oblasni odbor NF-e za Dalmaciju
- 10) Riječ je o odredbama čl. 9 i čl. 10 NF-e Hrvatske
- 11) Članovi broj 12—13 Pravilnika
- 12) Birački odbor broji 5—7 članova
- 13) Najkasnije tri dana prije izbora
- 14) To je određeno članom 16 Pravilnika
- 15) To su članovi 17—24 ovoga Pravilnika
- 16) Odredba člana 18
- 17) To su članovi 20—21
- 18) Ovo je početni član iz poglavlja, "Završne odredbe"
- 19) Odgovornost snosi i viši organ NF-e, također
- 20) Na sjednici od 8. rujna 1948. godine

Izvori i literatura:

1. Dokument iz fundusa Muzeja grada Koprivnice, inv. br. 5302
2. Antun Stišćak, "Deklaracija" — nagovještaj demokratskog razvoja, Muzejski vjesnik 14, str. 80.